

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-81-148>

УДК 657.022.326.5

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА ДОХОДІВ, ЩО ВИНИКАЮТЬ У РЕЗУЛЬТАТІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

PECULIARITIES OF ACCOUNTING FOR EXPENSES AND INCOME ARISING FROM EMERGENCIES

Лукашик Валерія Василівна

аспірантка,

Вінницький національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7789-9566>**Lukashik Valeria**

Vinnitsia National Agrarian University

Стаття присвячена вивченню специфіки організації бухгалтерського обліку господарських операцій, що виникають у результаті надзвичайних ситуацій природного, техногенного або соціального характеру. У роботі розглядаються теоретичні аспекти визнання, класифікації та документального оформлення таких операцій, а також акцентується увага на практичних проблемах їхнього обліку в умовах невизначеності та підвищених ризиків. Особливу увагу приділено ролі бухгалтерського обліку у забезпеченні прозорості фінансової інформації в кризових ситуаціях та у формуванні антикризової стратегії підприємств аграрного сектору економіки. Стаття має важливе теоретичне та практичне значення, оскільки надає комплексну основу для вдосконалення системи обліку операцій, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями, підвищує достовірність фінансової інформації та сприяє ефективному управлінню ризиками. Результати дослідження можуть бути використані як науковцями, так і практичними працівниками бухгалтерських служб для формування сучасної антикризової стратегії та забезпечення стабільного функціонування підприємств у складних економічних умовах.

Ключові слова: бухгалтерський облік, надзвичайна ситуація, господарські операції, фінансова звітність, витрати, втрати, компенсації, облікова політика, антикризове управління, аграрний бізнес.

The article is devoted to the study of the specifics of the organization of accounting for business transactions arising from emergencies of a natural, technogenic or social nature. The relevance of the chosen topic is due to the increase in the frequency and scale of crisis events that directly affect the economic stability of enterprises, their financial activities and the ability to recover from losses. In modern business conditions, the issue of timely and correct accounting for transactions related to emergencies is of particular importance, since the reflection of such events in financial reporting affects not only internal management decisions, but also the trust of external stakeholders, investors and regulatory authorities. The paper considers theoretical aspects of the organization of accounting, which include the recognition of business transactions, their classification and documentation. Particular attention is paid to the issue of forming a system of accounting objects that allows for the consistent reflection of the impact of an emergency on the economic activities of the enterprise. Based on the analysis of scientific sources and practical examples, it is proposed to distinguish three levels of accounting: primary objects, secondary objects and objects of financial response. The first level covers material losses that arise directly as a result of the emergency and form the basis for determining economic losses. The second level reflects the impact of the emergency on the financial results of the enterprise, taking into account income, expenses and losses. The third level includes sources of covering losses and expenses, which allows the enterprise to carry out a financial response and restore production potential. Such a multi-level accounting structure provides a comprehensive reflection of the consequences of crisis situations and increases the reliability of financial information. The article has important theoretical and practical significance, as it provides a comprehensive basis for improving the accounting system for transactions related to emergency situations, increases the reliability of financial information and promotes effective risk management. The results of the study can be used by both scientists and practitioners of accounting services to form a modern anti-crisis strategy and ensure the stable functioning of enterprises in difficult economic conditions.

Keywords: accounting, emergency situation, business transactions, financial reporting, expenses, losses, compensations, accounting policy, crisis management, agribusiness.

Постановка. У сучасних умовах зростання кількості надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціального характеру актуалізується проблема забезпечення належного бухгалтерського обліку операцій, що виникають у результаті таких подій. Правильне відображення в обліку наслідків надзвичайних ситуацій має важливе значення для обґрунтування управлінських рішень, оцінки фінансового стану підприємств, а також для забезпечення прозорості та достовірності фінансової звітності. Особливу роль ця проблема відіграє в умовах зростання випадків НС через воєнні дії, пов'язані із повномасштабним вторгненням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання бухгалтерського обліку в контексті надзвичайних ситуацій частково досліджували такі вчені, як С. І. Василішин [1], Н. Г. Здирко [2], Я. П. Іщенко [4], Л. В. Коваль [5],

Н. В. Оляднічук [7], О. А. Подолянчук [5], які розглядали аспекти обліку непередбачених витрат і подій. Проте більшість наукових робіт зосереджені на загальних теоретичних засадах або практичних прикладах з обмеженим охопленням конкретних механізмів відображення надзвичайних подій у бухгалтерському обліку та звітності. Недостатньо уваги приділяється адаптації міжнародного досвіду обліку надзвичайних ситуацій до вітчизняної практики. Таким чином, залишається невирішеною низка питань, пов'язаних із методикою бухгалтерського обліку витрат, страхових відшкодувань, витрат на ліквідацію наслідків тощо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є критичний аналіз методики та практики облікового відображення специфічних операцій, що виникають у результаті надзвичайних ситуацій та розробка пропозицій щодо удосконалення облікового забезпечення управління аграрним бізнесом в умовах невизначеності та підвищених ризиків. Основними завданнями є виявлення проблемних моментів в обліку таких операцій, розробка рекомендацій щодо удосконалення їх обліку та підвищення ефективності управління фінансовими наслідками надзвичайних ситуацій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Надзвичайні ситуації є невід'ємною складовою сучасного середовища господарювання та можуть істотно впливати на фінансово-економічний стан підприємств. Внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій господарюючі суб'єкти стикаються із прямими

та непрямыми збитками, витратами на ліквідацію наслідків, необхідністю відновлення пошкодженого майна, що зумовлює специфіку організації бухгалтерського обліку відповідних операцій.

У бухгалтерському обліку наслідки надзвичайних ситуацій відображаються через облік витрат активів, витрат на ліквідацію наслідків, облік страхових відшкодувань та можливих компенсацій з боку держави. Згідно з чинними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку України, зокрема П(С)БО 16 «Витрати» та П(С)БО 9 «Запаси», втрати, спричинені надзвичайними подіями, визнаються витратами того періоду, у якому вони були виявлені, і підлягають належному документальному підтвердженню.

В результаті впливу НС на бізнес можна виділити три групи специфічних господарських операцій, які відображають поетапний економічний вплив НС та особливості його облікового відображення:

1. Операції з визнання та списання первинних матеріальних витрат – до першого виду належать операції, пов'язані з безпосередньою фіксацією матеріальних витрат, спричинених надзвичайними ситуаціями природного, техногенного або воєнного характеру. В аграрному бізнесі такі операції мають специфічний прояв і охоплюють втрату або пошкодження біологічних активів, виробничих запасів та готової продукції, зокрема загибель посівів, тварин, псування кормів, насіння, мінеральних добрив, сільськогосподарської продукції на зберіганні, а також руйнування або часткову ліквідацію основних засобів (теплиць, складів, систем зрошення тощо).

Зазначені операції формують первинні об'єкти обліку, які є базою для визначення розміру матеріальних збитків і подальшого їх відображення в бухгалтерському обліку.

2. Операції з відображення вторинних фінансово-економічних наслідків НС – другий вид специфічних операцій пов'язаний із трансформацією первинних матеріальних витрат у фінансові показники діяльності підприємства. В аграрному секторі це проявляється у визнанні додаткових витрат, витрат доходів та фінансових результатів, зумовлених порушенням виробничого циклу. До таких операцій належать витрати на ліквідацію наслідків НС (розчищення територій, утилізацію зіпсованої продукції, відновлення ґрунтів), витрати на пересів або докупівлю матеріальних ресурсів, а також втрачений дохід унаслідок зниження врожайності, скорочення обсягів виробни-

цтва чи неможливості реалізації продукції. Ці операції формують вторинні об'єкти обліку, які безпосередньо впливають на фінансові результати аграрного підприємства.

3. Операції фінансового реагування та покриття втрат – третій вид охоплює операції, спрямовані на фінансове забезпечення подолання наслідків надзвичайної ситуації. В умовах аграрного бізнесу це операції з використання різних джерел покриття витрат і втрат, зокрема страхових відшкодувань за загибелі посівів чи тварин, бюджетної допомоги та дотацій, резервів підприємства, благодійної або міжнародної підтримки, а також залучення кредитних ресурсів. Такі операції формують об'єкти фінансового реагування, що забезпечують відновлення виробничого потенціалу та стабілізацію фінансового стану аграрного підприємства після НС.

Таким чином, правильна організація бухгалтерського обліку операцій, що виникають унаслідок надзвичайних ситуацій, є необхідною передумовою для достовірного відображення фінансового стану підприємства, забезпечення його стійкості та зниження ризиків в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

У контексті функціонування аграрного сектору в умовах надзвичайних ситуацій облікове забезпечення набуває критичного значення як інструмент забезпечення прозорості, достовірності та обґрунтованості прийняття управлінських рішень. Основними об'єктами бухгалтерського обліку, в умовах кризових явищ, виходячи із запропонованого групування специфічних господарських операцій, виступають матеріальні втрати основних засобів, запасів та іншого майна; витрати, втрати та доходи; джерела покриття зазначених витрат та втрат (Табл. 1).

Витрати в умовах надзвичайних ситуацій включають як звичайні (операційні), так і специфічні види витрат, пов'язані з евакуацією майна, ліквідацією наслідків руйнувань, придбанням засобів захисту, віднов-

ленням пошкодженої інфраструктури тощо. Облік цих витрат здійснюється відповідно до НП(С)БО 16 «Витрати»[6]. У кризових умовах часто виникає необхідність у додатковій класифікації таких витрат як разових або надзвичайних, що нині не передбачено національними стандартами.

До разових витрат у контексті обліку в умовах надзвичайних ситуацій пропонуємо відносити витрати, що мають одноразовий, неперіодичний характер, пов'язані із негайним реагуванням на кризові обставини. Зокрема, це витрати на евакуацію персоналу, дезінфекцію приміщень, закупівлю засобів індивідуального захисту, тимчасове зберігання пошкодженого майна, розчищення територій тощо.

До інших надзвичайних витрат відносяться як прямі втрати за наслідками цих подій, так і витрати на здійснення заходів, пов'язаних із запобіганням та ліквідацією таких наслідків (відшкодування, сплата стороннім організаціям, заробітна плата працівників, зайнятих на відновлюваних роботах, вартість використаних сировини та матеріалів тощо).

Втрати є особливо складним об'єктом обліку, оскільки йдеться про фактичне знищення активів або недоотримання економічної вигоди, які не завжди піддаються точному оцінюванню. Це можуть бути втрати біологічних активів (загибель тварин, знищення посівів), матеріальних ресурсів (пальне, техніка), а також недоотримані доходи внаслідок переривання господарської діяльності. В чинному обліковому законодавстві України бракує окремих методичних положень щодо визнання, документування та обчислення таких витрат, що обмежує можливість їх правомірної відображення у фінансовій звітності.

Доходи в умовах надзвичайних ситуацій також зазнають змін як за структурою, так і за джерелами. Крім звичайних надходжень від реалізації продукції, з'являються нехарактерні доходи, зокрема гуманітарна допомога, страхові виплати, державна підтримка, ком-

Таблиця 1

Рівні об'єктів бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних з НС

Рівень I	Первинні об'єкти	Матеріальні втрати (формують основу для визначення матеріальних збитків.)
Рівень II	Вторинні об'єкти	Доходи, втрати та витрати (відображають вплив НС на фінансові результати.)
Рівень III	Об'єкти фінансового реагування	Джерела покриття витрат та втрат

Джерело: сформовано автором

пенсації від міжнародних організацій. Питання їх обліку потребує спеціального нормативного регулювання для унеможливлення подвійного трактування та забезпечення коректного включення до звітності.

У сучасній національній обліковій практиці облік надзвичайних доходів і витрат здійснюється позасистемно, без використання окремих рахунків, що ускладнює їх аналітичне відображення та контроль. Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженого наказом Міністерства фінансів України, з 2012 року було вилучено спеціалізовані рахунки для обліку надзвичайних доходів та витрат.

До внесення цих змін у план рахунків, для облікового відображення відповідних операцій використовувалися рахунки 75 «Надзвичайні доходи» та 95 «Надзвичайні витрати», що забезпечувало можливість їх відокремленого представлення у фінансовій звітності. Відсутність таких інструментів у чинному обліковому механізмі створює певні труднощі для підприємств, зокрема в аграрному секторі, щодо формування достовірної інформаційної бази в умовах надзвичайних ситуацій.

На них відображалися доходи, які виникли внаслідок надзвичайних ситуацій та втрати і витрати, пов'язані з подіями або операціями, які відрізняються від звичайної діяльності підприємства, та не очікується, що вони повторюватимуться періодично або в кожному звітному періоді.

Із прийняттям нового Плану рахунків, ці рахунки були скасовані, а їх функції формально інтегровані в інші рахунки без виділення спеціального порядку відображення надзвичайних операцій. У результаті втрачені механізми аналітичного обліку надзвичайних витрат і доходів, що негативно впливає на можливість визначення масштабів втрат, складання звітності для органів державної влади та міжнародних донорів, а також ускладнює процес документального підтвердження збитків для цілей компенсацій чи податкових пільг.

На сучасному етапі ведення бухгалтерського обліку в аграрному секторі України в умовах надзвичайних ситуацій базується на загальних положеннях Національних стандартів бухгалтерського обліку (НП(С)БО) та Плану рахунків бухгалтерського обліку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. Зазначена система не містить спеціалізованих положень

або рахунків, які б були адаптовані до обліку втрат, витрат чи доходів, безпосередньо спричинених надзвичайними подіями природного, техногенного чи воєнного характеру.

У чинній практиці витрати та втрати, пов'язані з Надзвичайними ситуаціями, відображаються фрагментарно – через загальні рахунки, зокрема:

- рахунок 23 «Виробництво» – якщо йдеться про недоотриманий урожай або зіпсовану продукцію;

- рахунок 91 «Загальновиробничі витрати» – для обліку витрат і втрат від НС, що неможливо віднести на конкретний об'єкт обліку;

- рахунок 92 «Адміністративні витрати» – для обліку витрат і втрат від НС, що відносяться за діючим обліковим законодавством до адміністративних витрат;

- рахунок 97 «Інші витрати» – для витрат, які не мають прямого виробничого призначення;

- рахунок 79 «Фінансові результати» – для кінцевого відображення витрат та втрат у звіті про фінансові результати.

У чинній практиці бухгалтерського обліку аграрного підприємства витрати і втрати, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій не обліковуються на окремих спеціалізованих рахунках, а розпорошуються по різних рахунках обліку. Це так званий позасистемний облік, який передбачає включення витрат у загальні категорії без належного розмежування їх характеру, джерел і наслідків.

Витрати, що виникають у зв'язку з евакуацією працівників, втратою посівів, ремонтом техніки, зберіганням зіпсованої продукції або ліквідацією наслідків руйнувань, часто відображаються на рахунках:

- 84 «Інші операційні витрати» (без деталізації причин);

- 97 «Інші витрати» (разом з іншими витратами, не пов'язаними з НС);

- 20, 22, 23 (у складі виробничих витрат, що спотворює собівартість);

- 79 «Фінансові результати» (як кінцевий наслідок діяльності без аналітичного пояснення джерела втрат).

Доходи, пов'язані з компенсаціями чи гуманітарною допомогою, також не мають спеціального облікового інструменту й відображаються переважно на рахунках 71 «Інші операційні доходи», або 74 «Інші доходи» (без належної класифікації).

Такий несистемний підхід унеможливорює проведення комплексного аналізу впливу

надзвичайних подій на фінансові результати підприємства, ускладнює отримання компенсацій, у тому числі з державного або міжнародного бюджету, а також не дає змоги в повному обсязі відображати об'єктивну картину в фінансовій звітності.

У зв'язку з вищевикладеним, вважаємо за необхідне запропонувати концептуально новий підхід до обліку наслідків надзвичайних ситуацій в аграрному секторі.

Наукова новизна полягає у розробці механізму систематизації обліку втрат і витрат шляхом виділення окремого підсистемного рівня облікової інформації, який включатиме інтеграцію даних про надзвичайні ситуації, формування єдиного підходу до їх ідентифікації, оцінки та відображення в бухгалтерському обліку. Запропонований підсистемний рівень забезпечує можливість відокремленого обліку втрат за видами надзвичайних ситуацій, підвищує аналітичність облікової інформації та сприяє прийняттю управлінських рішень, спрямованих на мінімізацію ризиків і запобігання подальшим втратам.

Таким чином, в умовах надзвичайних ситуацій у діяльності аграрних підприємств формуються специфічні об'єкти бухгалтерського обліку доходів та витрат, які потребують окремого аналітичного підходу до їх ідентифікації, класифікації та відображення у фінансовій звітності. З метою візуалізації запропонованої систематизації подано узагальнене групування основних об'єктів обліку доходів та

витрат, що виникають у зв'язку з надзвичайними подіями на Рисунку 1.

Наявність цих рахунків та запропонованих субрахунків в системі облікового забезпечення управління в умовах надзвичайних ситуацій покращить аналітичність, прозорість обліку та достовірність фінансової звітності, що має вирішальне значення для подальшого управління, стратегічного планування, обґрунтування заяв на компенсації та звітності перед інвесторами.

Таким чином, у сучасній методиці обліку аграрного бізнесу спостерігається інституційна прогалина, пов'язана з відсутністю нормативно визначеного порядку документального оформлення, оцінювання та облікового відображення наслідків надзвичайних ситуацій. На зазначеній проблемі акцентує увагу Н. В. Оляднічук. Зокрема, вона наголошує на необхідності удосконалення нормативно-правового регулювання обліку в умовах надзвичайних ситуацій [7]. Ця прогалина створює ризики як для самого бізнесу, так і для органів управління, які потребують достовірної інформації для ухвалення стратегічних рішень у сфері продовольчої безпеки та сталого розвитку.

Запропонований підхід передбачає повернення практики системного обліку втрат, витрат і доходів від надзвичайних ситуацій на рахунках 99 «Надзвичайні витрати» та 75 «Надзвичайні доходи». Н. Г. Здирко вважає, що в сучасних умовах функціонування бізнесу в Україні, коли надзвичайні ситуації

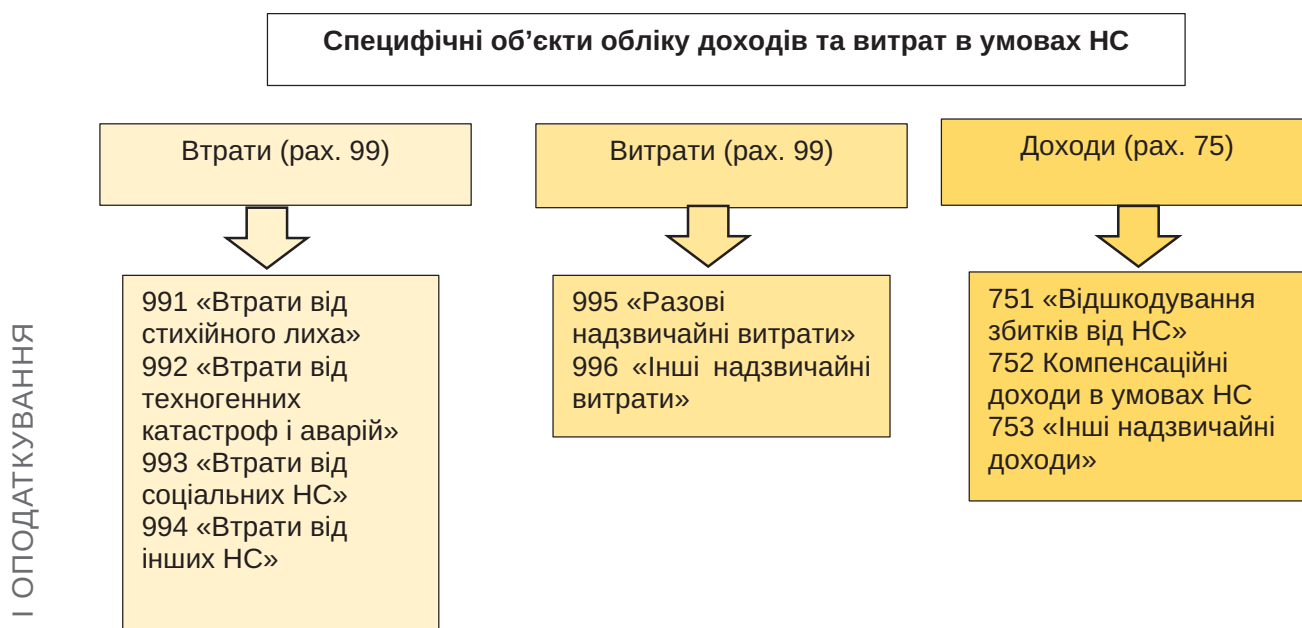

Рис. 1. Специфічні об'єкти обліку доходів та витрат, що виникають внаслідок НС

Джерело: сформовано автором

відбуваються досить часто, стає критично необхідним ведення відокремленого обліку витрат і втрат, що є наслідками таких подій [2].

З метою підвищення аналітичності облікових даних пропонується запровадження системи аналітичних субрахунків до рахунку 99:

- 991 «Втрати від стихійного лиха»;
- 992 «Втрати від техногенних катастроф і аварій»;
- 993 «Втрати від соціальних надзвичайних ситуацій»;
- 994 «Втрати від інших НС»;
- 995 «Разові надзвичайні витрати»;
- 996 «Інші надзвичайні витрати».

Крім того, пропонується розроблення галузевого стандарту бухгалтерського обліку «Облік в умовах надзвичайних ситуацій для сільськогосподарських підприємств», який визначатиме єдиний методологічний підхід до оцінки втрат, класифікації витрат, порядку документального оформлення та принципів відображення інформації у фінансовій і управлінській звітності.

Важливою складовою запропонованої моделі є формування окремого реєстру надзвичайних витрат і втрат як елемента управлінського обліку та інструменту внутрішнього контролю.

Впровадження такої системи дозволить:

- забезпечити прозорість фінансових потоків у період дії надзвичайних ситуацій;
- створити аналітичну базу для обґрунтування відшкодування збитків;
- підвищити достовірність фінансової звітності.

У зв'язку з вищезазначеним, обґрунтованим є висновок щодо необхідності вдосконалення методології обліку основних об'єктів у

кризових умовах шляхом розробки спеціалізованого стандарту бухгалтерського обліку для підприємств аграрного сектору, адаптованого до обліку витрат, втрат і доходів, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями.

Висновок: У результаті проведеного дослідження встановлено, що сучасна методика бухгалтерського обліку операцій, пов'язаних із надзвичайними ситуаціями, не забезпечує належного рівня аналітичності, прозорості та достовірності фінансової інформації. Витрати, втрати та доходи, зумовлені НС, обліковуються поза системно, без виокремлення їх на окремих синтетичних рахунках, що ускладнює управлінський облік, оцінку збитків і взаємодію з державними або міжнародними інституціями.

Відсутність рахунків 99 і 75, які раніше використовувались для обліку надзвичайних доходів і витрат, створює нормативну прогалину, що не дозволяє точно класифікувати та ідентифікувати операції, пов'язані з НС, у межах стандартної звітності. У статті запропоновано інноваційний підхід до організації обліку втрат і витрат шляхом створення окремого підсистемного рівня облікової інформації, розробки аналітичних субрахунків, галузевого стандарту бухгалтерського обліку для аграрних підприємств та впровадження реєстру надзвичайних витрат і втрат.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню адаптивності облікової системи до умов невизначеності, забезпечить об'єктивну фінансову аналітику для формування антикризових стратегій, а також дозволить гармонізувати облік із міжнародними практиками та ESG-орієнтирами сталого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Василішин С. І. Обліково-інформаційне забезпечення управління агропідприємствами в умовах надзвичайних ситуацій та повоєнних викликів. *Ефективна економіка*. 2025. № 11.
2. Здирко Н. Г., Дриманова Л. М. Особливості відображення надзвичайних ситуацій в бухгалтерському обліку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2025. № 23. С. 35–40.
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/ed20120716#o1666> (дата звернення: 04.06.2025).
4. Іщенко Я.П. Забезпечення інформаційної функції управління аграрним бізнесом в умовах воєнного стану: особливості бухгалтерського обліку та оподаткування. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022. № 1 (59). С. 37–55.
5. Коваль Л. В., Подолянчук О. А. Надзвичайні ситуації та їхній вплив на фінансові результати діяльності підприємств агробізнесу: обліковий аспект. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2025. № 2(72). С. 1–16.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

7. Оляднічук Н. В. Удосконалення обліку особливих операцій сільськогосподарських підприємств в умовах надзвичайних ситуацій. *Ефективна економіка*. 2025. № 11.

REFERENCES:

1. Vasylishyn S. I. (2025) Oblikovo-informatsiine zabezpechennia upravlinnia ahropidpriemstvamy v umovakh nadzvychainykh sytuatsii ta povoiennykh vyklykiv [Accounting and information support for the management of agricultural enterprises in emergency situations and post-war challenges]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, vol. 11.
2. Zdyrko N. H., Drymanova L. M. (2025) Osoblyvosti vidobrazhennia nadzvychainykh sytuatsii v bukhhalterskomu obliku [Features of reflecting emergency situations in accounting]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience*, vol. 23. pp. 35–40.
3. Instruksiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan i hospodarskykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy [Instructions on the application of the Chart of Accounts for Accounting of Assets, Capital, Liabilities and Business Transactions of Enterprises and Organizations. Official web portal of the Parliament of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99/ed20120716#o1666> (accessed June 04, 2025).
4. Ishchenko Ya. P. (2022) Zabezpechennia informatsiinoi funktsii upravlinnia ahrarnym biznesom v umovakh voiennoho stanu: osoblyvosti bukhhalterskoho obliku ta opodatkuvannia [Ensuring the information function of agricultural business management under martial law: features of accounting and taxation]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: current issues of science and practice*, vol. 1 (59). pp. 37–55.
5. Koval L. V., Podolanchuk O. A. (2025) Nadzvychaini sytuatsii ta yikhnyi vplyv na finansovi rezultaty diialnosti pidpriemstv ahrobiznesu: oblikovyi aspekt. [Emergency situations and their impact on the financial results of agribusiness enterprises: accounting aspect]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economics, finance, management: current issues of science and practice*, vol. 2(72), pp. 1–16.
6. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 16 «Vytraty» [National Accounting Regulation (Standard) 16 "Expenses"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
7. Oliadnichuk N. V. (2025) Udoskonalennia obliku osoblyvykh operatsii silskohospodarskykh pidpriemstv v umovakh nadzvychainykh sytuatsii [Improving the accounting of special operations of agricultural enterprises in emergency situations]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, vol. 11.